

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Володимир Хачатурович Хачатурян, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році Приватний заклад вищої освіти «Київський міжнародний університет» за спеціальністю 081 Право, здобувач третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Приватного закладу вищої освіти «Київський міжнародний університет», м. Київ від 26 травня 2025 року №063 зі змінами, внесеними наказом від 09 червня 2025 року №079, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Суббота Анатолія Івановича, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри публічного та європейського права ННІ міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Рецензента –

Бісюк Олени Сергіївни, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри публічного та європейського права ННІ міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Офіційних опонентів –

Криницького Ігоря Євгеновича, доктора юридичних наук, професора, старшого наукового співробітника, члена-кореспондента Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, директора Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Манжули Андрія Анатолійовича, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

Подорожного Артема Юрійовича, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки Харківського національного університету внутрішніх справ

на засіданні 11 липня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Володимиру Хачатуровичу Хачатуряну на підставі публічного захисту дисертації «Податкова система України: зарубіжний досвід та українська практика» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Приватному закладі вищої освіти «Київський міжнародний університет», м. Київ.

Науковий керівник – Леся Ігорівна Луценко-Миськів, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та європейського права ННІ міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень, виконаних крізь призму людиноцентристської ідеології, присвячених правовим та організаційним засадам формування та функціонування податкової системи України з огляду на найкращі практики реалізації податкової політики в зарубіжних країнах, здійсненим на основі аналізу сучасного нормативно-правового забезпечення та практики такої діяльності, результатом чого стала запропонована низка нових наукових положень і висновків, що виносяться на захист, зокрема:

уперше

- систематизовано основні вади правового регулювання податкової системи України, які є чинниками її стагнації: 1) внесення постійних змін і доповнень до Податкового кодексу України щодо порядку та процедур нарахування та сплати податків – нестабільність правого регулювання податкових процедур; 2) відсутність чіткого регулювання диференціації прямих податків (з прибутку фізичних та юридичних осіб), а саме пропорційності відсотку податку від прибутку, тобто дотримання принципу – більше прибутку, більша ставка податку; 3) відсутність чіткої процедури надання податкових канікул та норм щодо відтермінування сплати податку; 4) низький рівень правового регулювання підстав і порядку нарахування та сплати податку з нерухомого майна (як надлишкового майна так і майна, яке здається в оренду); 5) відсутність правових запобіжників зловживання спрощеною системою оподаткування, які унеможливлювали маскуванню господарської діяльності підприємства під діяльність фізичної особи-підприємця відповідної категорії; 6) відсутність дисциплінарної та матеріальної відповідальності контролюючих органів та їх посадових осіб за прийняття неправомірних рішень або бездіяльність, а також відповідальності (аналогічно до відповідальності для посадових осіб платників податків), якщо дії податкових органів призвели до значних збитків платників податків;

- здійснено аналіз правового регулювання системи оподаткування в Україні в період воєнного стану, на підставі якого було з'ясовано, що введення воєнного стану не тільки суттєво ускладнило процес становлення і розвитку податкового законодавства в Україні, але й вимагає негайного зменшення податкового навантаження з метою врегулювання якнайшвидшої адаптації економіки країни до реалій воєнного стану, запропоновано окремі положення щодо адаптації податкової системи до умов воєнного стану;

удосконалено

- положення щодо виокремлення прогресивних моделей оподаткування, які використовуються в країнах Європейського Союзу, та необхідності їх адаптації в Україні для вдосконалення регулятивного характеру впливу на економіку, зокрема: стосовно визначення шкали величин доходу й відповідних податкових ставок для кожного рівня доходу суб'єкта господарювання та фізичних осіб; повного звільнення від оподаткування на певний період або надання податкових пільг підприємствам видобувної галузі для стимулювання розробки родовищ власного природного газу та їх належної експлуатації; зниження податкової ставки податку з доходу інвесторам у сфері використання енергозберігаючих технологій та захисту довкілля; зниження податкової ставки податку з доходу з певних категорій осіб (наприклад, багатодітних сімей, студентів); надання податкових канікул інвесторам, які інвестують гуманітарні та соціальні проекти розвитку країни та розвитку медицини; запровадження диференціації податку на нерухомість залежно від її виду (комерційна чи некомерційна); звільнення від оподаткування нерухомості, яка має історичне та культурне значення та відновлюється інвестором для соціальних проектів (створення музеїв, виставкових залів та ін.) тощо;

- положення щодо доцільності запровадження у вітчизняній моделі податкової практики США та Канади щодо: 1) застосування градації ставки сплати податку з прибутку фізичних осіб залежно від їх категорій (їх п'ять, кожна поділяється за рівнем прибутку особи чи сукупного прибутку сім'ї); 2) чіткого регулювання підстав та порядку оподаткування інвестиційної діяльності з метою створення привабливого інвестиційного клімату, особливо в регіонах зі слабкою економікою або регіонах постдепресивного розвитку; 3) розробка

адекватного порядку формування та подання податкової звітності для різних категорій платників, високий рівень діяльності консультаційних центрів по сплаті податків;

- розуміння щодо вироблення шляхів покращення інвестиційної привабливості України. Варто звернути увагу на такі заходи податкового регулювання в країнах з високим рівнем інвестиційної привабливості (наприклад, Сінгапуру та Південної Кореї): 1) реалізація жорстких заходів, спрямованих на мінімізацію податків та фіктивного виведення податків в офшорні зони; 2) стимулювання добропорядних платників податків шляхом поступового зниження податкових ставок у разі стабільної сплати податків; 3) викорінювання корупційної складової в діяльності податкових та судових органів; 4) стимулювання іноземного інвестування та забезпечення його страхових ризиків;

- наукові підходи щодо градації правових актів, які регулюють суспільні відносини у сфері справляння податків та зборів за такими групами: 1) законодавчі та підзаконні акти, які встановлюють перелік податків і зборів, порядок сплати даних податків до бюджету; 2) законодавчі та підзаконні акти, які встановлюють права та обов'язки платників податків і зборів; 3) законодавчі акти, які встановлюють підстави і порядок притягнення до юридичної відповідальності у сфері оподаткування; 4) законодавчі і підзаконні акти, які встановлюють правовий статус контролюючих органів та їх працівників, порядок здійснення державного нагляду за дотриманням законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані й використовуються у:

- *науковій діяльності* – для з'ясування сутності формування та функціонування податкової системи України, визначення її особливостей в зарубіжних країнах, виокремлення позитивних практик їх функціонування та виокремлення напрямів удосконалення чинного законодавства, а також можуть бути основою для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики;

- *практичній діяльності* – для вдосконалення діяльності органів адміністрування податків щодо їх нарахування та стягнення;

- *освітньому процесі* – у викладанні студентам закладів вищої освіти дисциплін «Податкове право», «Фінансове право зарубіжних країн», «Податкова система України» під час підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідних навчальних дисциплін, а також статей і наукових повідомлень.

Особистий внесок дисертанта. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки обґрунтовано автором самостійно, на підставі особистих досліджень та в результаті опрацювання й аналізу значної кількості джерел наукового монографічного, нормативно-правового характеру, судової практики та практики діяльності податкових органів.

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертаційного дослідження доповідатись на кафедрі публічного та європейського права Київського міжнародного університету. Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на 2 міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: «Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану» (Львів, 17 травня 2024 року), «Proceedings of the international scientific conference Advances in law: the view of domestic and foreign scholars» (Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 189 сторінок, у т. ч. основного тексту – 172 сторінки. Список використаних джерел налічує 145 найменувань.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження відображено в шести наукових публікаціях, серед яких чотири статті в наукових фахових виданнях, та дві тези доповідей, оприлюднені на круглих столах міжнародних науково-практичних конференцій, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 №44 (зі змінами):

1. Хачатурян В.Х. Податкова система в Україні та її адаптація до умов воєнного стану. *Право та державне управління*. 2024. №2. С. 342–348.

DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.45>.

2. Хачатурян В.Х. Загальні принципи побудови податкових систем у зарубіжних країнах та в Україні. *Держава та регіони. Серія Право*. 2024. №3. С. 97–102.

DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.3.16>.

3. Хачатурян В.Х. Окремі напрямки впровадження зарубіжного досвіду функціонування податкової системи в Україні та шляхи її адаптації в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2024. №4. С. 547–554.

DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.77>.

4. Хачатурян В.Х. Особливості побудови та функціонування податкової системи країн Європейського Союзу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №10. С. 587–590.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/138>.

5. Хачатурян В.Х. Особливості побудови та функціонування податкової системи Естонії та дієві приклади для України. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану: міжнародна науково-практична конференція*, Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 316–319.

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-92>.

6. Хачатурян В.Х. Прогресивна шкала оподаткування як основа адаптації податкового законодавства України до стандартів Європейського Союзу. *Proceedings of the international scientific conference «Advances in law: the view of domestic and foreign scholars»*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga: Publishing House «Baltija Publishing», 2024. P. 266–270.

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-67>.

У дискусії взяли участь голова, рецензент, офіційні опоненти:

Бісюк Олена Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного та європейського права ННІ міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. У розділі, присвяченому зарубіжному досвіду, доцільно було б глибше проаналізувати податкові системи країн із перехідною економікою, таких як Польща чи Чехія, для забезпечення більшої релевантності рекомендацій для України.

2. Пропозиція щодо запровадження нових податків, зокрема на комерційну рекламу, потребує додаткового економічного обґрунтування, щоб оцінити її вплив на малий і середній бізнес.

3. Аналіз корупційних ризиків у діяльності податкових органів міг би бути доповнений оглядом механізмів їх мінімізації, наприклад, через цифровізацію адміністрування податків.

Криницький Ігор Євгенович, доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України, директор Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. Ми не можемо підтвердити твердження дисертанта, що сучасна податкова політика України спрямована на сприяння адмініструванню, підтримку бізнесу, боротьбу з тіньовою економікою та відповідність стандартам ЄС. Головним викликом залишається баланс між фіскальними потребами держави та створенням сприятливих умов для розвитку економіки в умовах війни та післявоєнного відновлення (стор.38). Попри декларовану мету спрощення

адміністрування, податкове законодавство залишається складним, його зміни є перманентними, що ускладнює справляння податкових платежів і роботу контролюючих органів. У практиці спостерігається перевантаження підприємств звітністю, вибіркове застосування санкцій, і неефективна комунікація з податковими органами (стор.38).

2. Представлена наукова робота тільки виграла аби здобувач приділив більше уваги питанню впливу податкової політики на рівень тіньової економіки в Україні. У дисертації досліджено ухилення від сплати податків(стор.75), але не розкрито механізми взаємозв'язку між рівнем податкового навантаження, довірою до податкових органів та масштабами тінізації економіки.

3. Неповним, на наш погляд, є аналіз податкових стимулів для малого та середнього бізнесу в умовах воєнного та післявоєнного відновлення. Попри глибоке дослідження механізмів інвестиційної привабливості України(стор.134), відсутнє детальне вивчення податкових пільг, відтермінувань та механізмів підтримки саме малого і середнього бізнесу в умовах кризи. У наведеному контексті заслуговує на увагу розробка окремої моделі податкових канікул або знижених ставок для бізнесу, який працює у сфері відбудови.

Манжула Андрій Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. У підрозділі, присвяченому правовому регулюванню податкової системи України, доцільно було б чіткіше розмежувати повноваження центральних і місцевих органів влади щодо встановлення податків і зборів, що могло б поглибити аналіз дворівневої структури оподаткування.

2. Пропозиція щодо надання податкових канікул для інвесторів у гуманітарні та соціальні проекти потребує деталізації критеріїв їх надання, щоб уникнути можливих зловживань чи суб'єктивного підходу в правозастосуванні.

3. У розділі, присвяченому воєнному стану, варто було б додатково проаналізувати вплив частих змін до Податкового кодексу України на правову визначеність і довіру платників податків до податкових органів.

4. Здобувачу доцільно було б зазначити використання формальнологічного методу в методологічній основі дослідження, оскільки аналіз структури податкових систем і їх правового регулювання, судячи зі змісту роботи, частково базується на цьому методі.

Подорожній Артем Юрійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки Харківського національного університету внутрішніх справ.

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. У розділі, присвяченому аналізу зарубіжного досвіду, недостатньо уваги приділено країнам із подібними до України економічними та соціальними умовами (наприклад, Польщі, Чехії чи інших країн Центральної та Східної Європи). Це могло б зробити рекомендації більш адаптованими до українських реалій і потребує додаткового висвітлення під час захисту.

2. Пропозиція щодо запровадження податку на комерційну рекламу є цікавою, але потребує глибшого обґрунтування економічної доцільності та аналізу потенційного впливу на малий і середній бізнес, особливо в умовах воєнного стану.

3. Аналіз впливу воєнного стану на податкову систему міг би бути доповнений конкретними прикладами чи статистичними даними, що ілюструють ефективність чи проблематику змін до Податкового кодексу України, прийнятих у 2022-2023 роках.

4. Пропозиція щодо диференціації податку на прибуток залежно від рівня доходу є слушною, але потребує детальнішого аналізу потенційних ризиків, пов'язаних із ускладненням адміністрування податків і можливим зростанням тіньових схем.

Суббот Анатолій Іванович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного та європейського права ННІ міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Оцінка позитивна, зауважень немає.

Результати відкритого голосування:

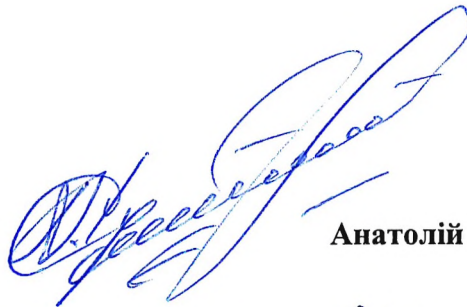
«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Приватного закладу вищої освіти «Київський міжнародний університет» присуджує Хачатуряну Володимиру Хачатуровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Анатолій СУББОТ

Зігналис А. Суббота заведучу
вченої ради Ігор Мокшанов

